

«Του Γιοφυριού της Άρτας» - Παραλλαγές
Αναστασία Λεονάρδου, M.Ed.

1. Ένα τραγούδι από την Κάρπαθο

2. Σαρανταπέντε μισταργκοί κ' εξηνταδυό μαστόροι [Μισταργκοί = μισθωτοί εργάτες]
3. γιοφύρι θεμελιώννουςι, γιοφύρι θε' να χτίσου.
4. Κι ολημερίς το 'χτίντζασι κι οληνυχτίς εχάλα.
5. Φωνή εκούστ' απ' ουρανού κι απ' αρχαγγέλου στόμα:
- Α' δε στοιχειώσετ' άνθρωπο, γιοφύρι δε θα χτίσει.
6. Στο μπουλλετί το 'κάμασι κι ότινος θέλει πέσει. [Μπουλλετί = λαχνός, κλήρος]
7. Το μπουλλετίν εξέπεσε στο πρωτομάστορή τω.
8. Τις ήκλαιεκ κ' εβρέχετον, ο πρωτομάστορής τω!
- Α' βάλω τημανούλλα μου, πού να 'βρω άλλη μάννα,
9. α' βάλω και το κύρη μου, πού να 'βρω άλλο κύρη,
10. α' βάλω τ' αερφάκια μου, πού να 'βρω άλλ' αέρφια,
11. ας βάλω τη γυναίκα μου κι άλλη γυναίκα βρίσκω!
12. Στέλλει και παραγγέλλει της μ' ένα μικρό καρφάκι: [Καρφάκι = μαθητευόμενος]
- Σάατο βράυ μη λουστεί και Κυριακή μη 'λάξει
13. και τη Γευτέρα το πρωίν εις το γιοφύριν να 'ρτει.
14. Κι εκείνος επαράκουσε και πάει και της λέει:
- Σάατο βράυν να λουστεί και Κυριακήν ν' αλλάξει
15. και τη Γευτέρα το πρωίν εις το γιοφύριν νά 'ρτει.
16. Σάατο βράυ λούννεται και Κυριακήν αλλάτσει
17. και τη Γευτέρα το πρωίν εις το γιοφύρι πάει.
18. 'Πο τα μαλλάκια την αρπά και κάτω τηνε βάλλει.
19. - Σταθειτ' εσείς, καλοί πουργκοί κ' εσείς καλοί μαστόροι, [Πουργκοί = βοηθοί]
20. κι αφήτε με να σας ειπώ ένα μοιρολοάκι:
21. Τρεις αερφούλλες είμεθα, κ' οι τρεις κακού θανάτου
22. η μια στοιχειώννει τρίστρατο κ' η άλλη μοναστήρι
23. κ' εγιώ, η πλια μικρότερη, στοιχειώννω το γιοφύρι!
24. 'Μ' ως τρέμει το κορμάκι μου να τρέμει το γιοφύρι
25. κι από τ' αντρός μου τη γενιά ψυχή να μη 'πομείνει!

<https://www.youtube.com/watch?v=HhX6r05hDYo>

2. Ένα αλβανικό παράλληλο "του γεφυριού της Άρτας" από το χωριό Sulaj, περιοχή Μπεράτι (Αλβανία).

URE, E ZEZA URE! (ΓΙΟΦΥΡΙ, ΜΑΥΡΟΓΙΟΦΥΡΟ!)

Τρεις αδερφοί, ξακουστοί μαστόροι και οι τρεις τους, πασχίζουν να θεμελιώσουν ένα γεφύρι. Πελεκούν όλη τη μέρα και το χτίζουν, όμως το βράδυ, αδύναμο εκείνο, σωριάζεται σε ερείπια. Απορημένοι, κατάκοποι, αναρωτιούνται τι φταίει, τι να κάνουν.

Ξάφνου, παρουσιάζεται μπροστά τους ένας παράξενος γέρος (εκπροσωπεί την πείρα) και τους φανερώνει το μυστικό. Πρέπει, λέει, όποιου γυναίκα απ' τους τρεις φέρει αύριο πρωί το φαγητό τους, να τη ρίξουν στο θεμέλιο κουρμπάνι. Μόνο έτσι θα σταθεί το γεφύρι τους· αλλά, προσοχή, δεν πρέπει να το μαρτυρήσουν στις γυναίκες τους, η τύχη να αποφασίσει.

Το ορκίζονται και οι τρεις, δίνουν τη μπέσα τους, μα, αλίμονο, μόνο ο μικρός θα την κρατήσει -οι δύο θα εξομολογηθούν το φοβερό μυστικό στις γυναίκες τους. Την άλλη ημέρα, όταν τις καλεί η πεθερά τους να πάνε φαγητό στο γεφύρι, στους άντρες τους, οι μιλημένες προσποιούνται διάφορες δουλειές, κι έτσι ξεκινάει μόνη της,

πάντα πρόθυμη, η γυναίκα τού μικρότερου. Μόνο που λέει στη μάνα της -πεθερά της- να προσέχει το μικρό της παιδί.

Όταν φτάνει στο γεφύρι, βλέπει τον καλό της να κλαίει. Ρωτάει, και, μαθαίνοντας τι έχει συμβεί, αποφασίζει να μπει στα θεμέλια να βρει το χαμένο του δαχτυλίδι -τη βέρα τους.

Οι μαστόροι τότε, γρήγορα, αρπάζουν την ευκαιρία και αρχίζουν να την κτίζουν. Η γυναίκα, συνειδητοποιώντας τη μοίρα της, παραγγέλλει, αφήνει ευχή και κατάρα (αμανάτι) στο μεγάλο της κουνιάδο, να της αφήσουν έξω το ένα της μάτι για να βλέπει το παιδί της, το χέρι της για να το χαϊδεύει, το δεξί της πόδι να του κουνά την κούνια, το ένα της βυζί να το ταΐζει...

3. Ουγγρική μπαλάντα, αποκαλούμενη “Κόμίνες Κελεμεν” (“Ο μαστορο-Κέλεμεν”)

Σμίξαν, συμφωνήσαν δώδεκα μαστόροι,
δεκατρείς -με πρώτο Κέλεμεν- είν’ όλοι.
Κάστρο ’κει στου Ντέβα, κάστρο θεμελιώνουν,
χούφτες το ασήμι, μάλαμα να λιώνουν.

Χάραμα το ’χτίζαν, γιόμα γκρεμιζόταν,
γιόμα που το ’χτίζαν, νύχτα που χανόταν.
Σμίξαν, συμφωνήσαν δώδεκα μαστόροι:
πώς να χτίσουν κάστρο, πως για να τελειώνει.

Όποιου πρώτη φτάσει, η γυναίκα έρθει,
καίμε και τη στάχτη μέσα στον ασβέστη.
- Τ’ άλογα, τ’ άλογα, καροτσέρη ζεύξε,
προσταγή τ’ αφέντη, έλα πάμε, τρέξε.

- Γειά σας, όλωνών σας, δώδεκα μαστόροι,
δεκατρείς -με πρώτο Κέλεμεν- είν’ όλοι.
- Θέ’ μου, Θε’ μου, κύρη, μα τι έχει γίνει,
λέω γεια, καλέ μου, ούτε ένας κρένει.

- Δώδεκα μαστόροι συμφωνήσαν κι είπαν:
όποιου πρώτη φτάσει, η γυναίκα έρθει,
κόβουμε κεφάλι, καίμε ως το βράδυ,
ρίχνουμε τη στάχτη άσπρη στον ασβέστη.

Ρίχνουμε τη στάχτη άσπρη στον ασβέστη,
κάστρο ’κει στου Ντέβα τότε θε’ να αντέξει.
- Το μικρό παιδί μου τύχη ποια θα έχει;
το μικρό παιδί μου τύχη ποια θα έχει;

- Θα βρεθούν γυναίκες για να το θηλάσουν,
θα βρεθούν κοπέλες να το καλοπιάσουν.
Πήγανε την πιάσαν, πήγαν και τη σφάξαν,
πήγανε την πιάσαν, πήγαν και τη σφάξαν.

Το κεφάλι κόψαν, την εκάψαν όλη,
ρίξανε τη στάχτη στον ασβέστη σκόνη.
Ρίξανε τη στάχτη στον ασβέστη σκόνη,
κάστρο ’κει στου Ντέβα στέκει πια ψηλώνει.

Σπίτι τους γυρίζουν δώδεκα μαστόροι,
δεκατρείς -με πρώτο Κέλεμεν- είν’ όλοι.
- Πες πατέρα πές μου, η μητέρα φτάνει;
- Ξέμεινε πιο πίσω, θα ’ρθει ως το βράδυ!

Πέτρα να μη μείνει όρθια ’κει στου Ντέβα,
ήλιο να μην έχει, ήλιο την ημέρα,
πάει η καλή μου, η γυναίκα πάει,
ορφανός ο γιος μου δίχως της το χάδι!